

EGYHÁZI ÉLET — HÍREK

Egyházi Képviselő Tanács

Az E. K. Tanács jún. 14-én tartotta II. évnegyedi gyűlését dr. Barabássy László főgondnok és dr. Erdő János főjegyző elnöklété alatt. Tárgysorozatán szerepeltek az elnöki elintézett ügyekről szóló jelentés, a Főtanács leiratai és a teológiai hallgatók 1978—1979. II. félévi ösztöndíjainak megállapítása.

A III. évnegyedi ülést nov. 8-án tartotta. A tárgysorozat fontosabb kérdései voltak az elnöki elintézett ügyekről készített jelentés, a különböző szakbizottságok jegyzőkönyvei, a teológiai hallgatók bennlakásának működéséről szóló jelentés, az aug. 12-én, Dávid Ferenc 400 éves évfordulója alkalmából tartott Zsinati Főtanács jegyzőkönyve. E. K. Tanács elismeréssel vette tudomásul dr. Kovács Lajos püspök jelentését az Amerikai Egyesült Államokban júl. 3—18. között tett utazásáról.

E. K. Tanács ugyanazon nap tartott rendkívüli ülésében köszöntötte 70. életét betöltő Főpásztorát, életére és munkájára Isten áldását kérve.

A IV. évnegyedi ülést dec. 13-án tartotta meg. Az elnöki elintézett ügyekről szóló jelentés előterjesztése után E. K. Tanács foglalkozott a különböző szakbizottságok jegyzőkönyveivel, a Teológiai Intézet működésével kapcsolatos előterjesztésekkel, végül megállapította az 1980. évre érvényes egyházfenntartói járulékok és központi juttatások összegeit, a kis nyugdíjasok és azok utódai részére folyósítandó segélyeket, valamint jóváhagyta az Egyházi Központ és a Nyugdíj- és Segélypénztár 1980. évre előirányzott költségvetését.

Egyházköri közgyűlések

Székelykeresztúr—Udvarhelyi egyházkör szept. 13-án tartotta évi rendes közgyűlését Székelyudvarhelyen. A tárgysorozat főbb pontjai voltak: az esperes évi jelentése, a különböző bizottságok előterjesztései, pénztári számadás és a fontosabb képviselőtanácsi leiratok. A közgyűlési istentiszteleten a lelkesi szolgálatot Dancs Lajos énlaki lelkes, az énekvezéri teendőket Bán Sándor alsóboldogfalvi énekvezér végezte. Az egyházi központ képviselőjében jelen volt András György tanácsos.

Sepsiszentgyörgyi egyházkör évi rendes közgyűlését szept. 16-án tartotta a homoródjánosfalvi egyházközségben. A gyűlés tárgysorozatán szerepeltek: az esperes évi jelentése, a különböző bizottságok jelentései az egyházkör múlt évi munkájáról, pénztári számadás és a fontosabb képviselőtanácsi leiratok. A közgyűlési istentiszteleten Vass Mózes kőhalom-homoródi lelkes prédikált, az énekvezéri szolgálatot Tóth Gyula datki énekvezér végezte el.

Maros-Küküllői egyházkör okt. 13—14. napjain Küküllődombón tartotta évi rendes közgyűlését, melyen megjelentek dr. Kovács Lajos püspök, dr. Barabássy László és dr. Gyarmathy Árpád főgondnokok és dr. Erdő János főjegyző. Közgyűlés letárgyalta az esperes évi jelentését, az egyházkör múlt évi tevékenységéről szóló előterjesztéseket, pénztári számadást és a fontosabb képviselőtanácsi le-

iratokat. A szombat este tartott istentiszteleten Kászoni József bözödújfalvi segédlelkész prédikált. Vasárnap a küküllődombói egyházközség temploma bejáratához felállított díszes kapu avatásával egybekötött istentiszteleten püspökafia prédikált. Az énekvezéri teendőket Péterffy Mihályné dicsőszentmártoni énekvezér látta el.

Kolozs-Tordai egyházkör dec. 8—9. napjain tartotta évi rendes közgyűlését az alsófelsőszentmihályi egyházközségben. A gyűlés tárgysorozatán szerepelt az esperes évi jelentése, az egyházkör életéről és munkájáról készült beszámoló, a képviselőtanácsi leiratok, pénztári számadás és tiszteletbeli címek adományozása. A szombat esti istentiszteleten Székely Gergely mészki, vasárnap Fodor György petrozsényi lelkész prédikált. Az énekvezéri teendőket Ferencz Gábor lelkész végezte. A közgyűlésen jelen volt Dr. Erdő János főjegyző és dr. Szabó Árpád teológiai tanár.

Lelkészi értekezletek

A II. évnegyedi lelkeszi értekezleteket jún. 6—8. napjain tartották meg az egyházkörökben. A közérdekű előadás „Nemzeti függetlenség és nemzeti együttműködés Románia politikájának alapvető koordinátái” című témával foglalkozott. A teológiai értekező tárgyat dr. Erdő János „Örökélet — alapfogalmak és határkérdések” című előadása képezte.

A III. évnegyedi lelkeszi értekezletek szept. 6—11. és okt. 9. napjain voltak. A közérdekű előadás tárgya volt: „Az 1944. aug. 23. — 1979. aug. 23. Románia fasiszta uralma alóli felszabadulásának 35. évfordulója.” A teológiai értekező dr. Erdő János „Az örökélet tartalma és meghatározó jelei” című előadásával, valamint dr. Kovács Lajos püspök zsinati emlékbeszédével és a Zsinati Főtanács Nyilatkozatával foglalkozott.

A IV. évnegyedi lelkeszi értekezleteket dec. 6—11. között tartották az egyházkörök. A közérdekű előadás témája „Történelmi dokumentumok Burebista nagy király vezetése alatt létrejött központosított és független államot illetően” című előadás volt. A teológiai értekező Szabó Dezső lelkész „A házasságkötéssel és kereszttel kapcsolatos lelkipásztori gondozás városban” és Jakab Dénes lelkész „A házasságkötéssel és kereszttel kapcsolatos lelkipásztori gondozás falun” című előadásokat tárgyalta. Az előadás mellett felolvasták dr. Erdő János főjegyző jelentését a siklósi nemzetközi kollokviumról.

A lelkeszi értekezleteken minden alkalommal jelen volt az Egyházi Központ képviselője.

Felekezeti teológiai konferenciák

Május 29—30-án Kolozsvár-Napocán, az Egységes Protestáns Teológiai Intézet rendezésében tartották az év első felekezeti teológiai konferenciáját. A hazai testvéregyházak képviselői mellett részt vettek a teológiai intézetek rektorai és tanárai, egyházi tanácsosok, a teológiai szemináriumok igazgatói és más meghívottak. Egyházunk részéről jelen voltak dr. Kovács Lajos püspök, dr. Erdő János, dr. Izsák Vilmos, dr. Szabó Árpád teológiai tanárok, András György és Sebe Ferenc előadótanácsosok.

A konferencia első napján a következő előadások hangzottak el:

1. „A Szentlélek munkája által szabadon a világ szolgálatára” — előadó dr. Péntek Árpád, a Prot. Teol. Intézet előadótanára;
2. „A Szentlélek a felekezeti teológiában” — előadó dr. Constantin Voicu, a nagyszabeni Ortodox Teol. Int. professzora;
3. „Lelki élet és szolgálat” — előadó dr. Constantin Galeriu, a bukaresti Ortodox Teol. Int. professzora.

Az előadásokat hozzászólások követték, amelyek a tematika kiszélesítését és elmélyítését segítették elő.

A rektorok bizottsága összegezte a konferencia megállapításait, amelyből a következőket emeljük ki: „Egyházaink ma egységesek abban a bizonyosságtételben, hogy a Lélek ereje erősít meg szolgálatunkban s vezet a béke, megértés, szeretet és egy jobb és igazabb világ építésének útján. A világ által kért szolgálatunkat

csupán Isten Lelkének a szabadságában tudjuk betölteni. A szolgálatnak konkrét és alkotó jelleggel kell bírnia, amely megfelel a helynek és időnek, közösségben népünk életével, a kor követelményeire adott válasszal, a mai és jövőbeni emberi együttélés dimenzióival. A szabadság, amelyben ezt a hivatást teljesíthetjük, jelenti bármiféle elszigeteltségből való kilépést s az ember visszaadását a világnak."

A konferencia résztvevői táviratot intéztek az egyházak vezetőihez.

A következő nap megemlékezés történt hazánk felszabadulásának 35. évfordulójáról, majd ezt követően Ion Rosianu, a Vallásügyi Hivatal elnöke válaszolt a teológiai intézetek tanárai által feltett kérdésekre, amelyben átfogó összefoglalását adta országunk időszerű bel- és külpolitikai kérdéseinek. Utána többen felszólaltak, köztük dr. Kovács Lajos püspök fia is, kifejezést adva országunk bel- és külpolitikája iránti elismerésüknek és támogatásuknak.

A konferencia résztvevői táviratot küldtek Nicolae Ceaușescu államelnöknek.

A második konferencia november 28—29. napjain volt a nagyszebeni Ortodox Teológiai Intézet rendezésében. A hazai egyházak képviselői mellett részt vettek a teológiai intézetek — ortodox, protestáns, római katolikus — rektorai és tanárai, egyházi tanácsosok, egyházi folyóiratok szerkesztői és más meghívottak. Egyházunk részéről jelen voltak dr. Erdő János, dr. Izsák Vilmos, dr. Szabó Árpád teológiai tanárok, valamint Sebe Ferenc előadó-tanácsos.

Az első nap a következő előadásokra került sor:

1. „A hitről való bizonyágtétel jelentősége és szerepe a teológiában és az egyház életében. Szentírás, Hagyomány és Bizonyágtétel“ — előadó dr. Iliev Moldovan bukaresti Ortodox Teol. Int. professzora.

2. „A hitről való bizonyágtétel szerepe és fontossága a teológiában és az egyházban“ — előadó dr. Ioan Ică, a nagyszebeni Ortodox Teol. Int. professzora.

3. „A hitről való bizonyágtétel jelentősége és szerepe a teológiában és az egyház életében. Doktrinális tekintély az egyházban“ — előadó dr. Hermann Pitters, a Prot. Teol. Intézet előadótanárja.

Az előadásokkal kapcsolatban elhangzott számos hozzászólás kiegészítette a konferencia tematikáját. A konklúziókat a rektorok bizottsága fogalmazta meg és terjesztette a konferencia elé, amelyekből érdemesnek tartjuk kiemelni a következőket:

„Az Újszövetség az apostoli alapvető hagyomány írott kifejezése. Emellett létezik egy élő és dinamikus egyházi hagyomány is, amely nélkülözhetetlen a hit és egyházi élet számára. Ennek az egyházi hagyománynak kötelező jellege van, mivel megegyezik a Szentírással és az apostoli hagyománnyal. A hitről való bizonyágtétel a hit felelete Isten megszólítására és kifejezi az egyház által hirdetett tanítást a Szentírás és az apostoli hagyomány alapján. A bizonyágtétel megújítása az egyház állandó feladata, amelyben feleletet ad a hívek szükségleteire a társadalom és a jelen világ kapcsolatában.“

A konferencia résztvevői táviratot küldtek az egyházak vezetőinek.

Mint más alkalommal is, a konferencia résztvevői megleléssel állapították meg a teljes egységet hitünk tanításainak sok aspektusában. Az eddigi tapasztalatok megerősítik azt a meggyőződést, hogy ezen az úton kell haladnunk a jövőben is, hogy találkozzunk és elmélyítsük a Jézus által reánk hagyott kijelentés tartalmát.

A következő nap egy előadás hangzott el: „Románia Szocialista Köztársaság részvétele az erőszak politikája kiküszöbölésére és az országok közötti kapcsolatok békés úton való rendezésére irányuló törekvésekben“ címen. Ezt követően az előadó válaszolt a résztvevők által feltett kérdésekre.

Lelkésznevelés

A Protestáns Teológiai Intézet 1978—1979. tanév záróünnepélyét jún. 24-én tartotta. A tanévzáró istentiszteleten dr. Kovács Lajos püspök prédikált.

Szakvizsgát tettek júl. 13-án: Balázs Sándor, Kiss Alpár, Sándor Botond és Váradi Zoltán. Lelkészképesítő vizsgára állottak júl. 12-én és lelkeszi oklevelet nyertek: Andorkó Ferenc, Kászoni József és Rezi Elek; okt. 25-én Kiss Mihály.

Felvételi vizsgát júl. 16—21. napjain tartották, melynek eredménye alapján az I. évfolyamra beiratkozhatnak: Papp László, Benedek Jakab és Pálfői Dénes jelöltek.

A Teológiai Intézet 1979—1980. tanévnyitó ünnepélyét szept. 30-án tartotta. A tanévkezdő istentiszteleten dr. Kovács Lajos püspök végezte a szószéki szolgálatot.

Okt. 2—15. közötti időben a Teológiai Intézet hallgatói hazafias munkában vettek részt, segítséget nyújtva az őszi terménybetakarításban.

A karácsonyi ünnepek alkalmával a II—IV. éves teológiai hallgatók legátusi szolgálatot végeztek különböző egyházközségekben.

Személyi változások

Kinevezések: f. év máj. 1-től Kovács István bözödi lelkész a homoródújfalvi, Nagy Endre bágyoni lelkész júl. 1-től a gyepesi egyházközségbe nyert áthelyezést. Andorkó Ferenc marosvásárhelyi segédlelkész nov. 1-től rendes lelkészi minőségben a bözödi egyházközségbe neveztetett ki. Székely János brassói s. lelkész okt. 1-től a kidei egyházközségbe nyert áthelyezést.

Okt. 1-től gyakorló segédlelkészi megbízást kaptak: Balázs Sándor Marosvásárhelyre, Kiss Alpár Brassóba, Sándor Botond Székelymuzsnába és Váradi Zoltán Iklandra.

Lemondások: aug. 1-től lelkészi állásáról lemondott és világi pályán helyezkedett el Máthé Dénes szekelymuzsnai segédlelkész; ugyancsak aug. 1-től lemondott állásáról Simon Miklós iklandi gyak. segédlelkész.

*

Lelkész-beiktató ünnepélyek. Az abásfalvi egyházközség ápr. 29-én tartotta meg Barabás Áron újonnan kinevezett lelkészének beiktató ünnepélyét. A kinevezési iratot Gellérd Imre közügyigazgató olvasta fel, ezután az új lelkész tartotta meg beköszöntő prédikációját Jób 38,19 és Zsolt 46,8 alapján. Ezt követően püspök afia szólott a gyülekezethez és az új lelkészhez Mk 4,3—8 alapján. A beiktatási szolgálatot Báró József esperes végezte. Barabás Áron lelkészt köszöntötték az egyházközség részéről: Szabó Mózes, Szász Erzsébet és Márton Attila; az egyházkör nevében Lörcinczi Lajos köri f.ü. gondnok, a köri lelkészek részéről dr. Szász Dénes; a Maros-Küküllői egyházkör képviselőjében Inceffy Károly köri f.ü. gondnok és Kolcsár Sándor esperes.

A kőhalom-homoródi egyházközség jún. 24-én iktatta be első rendes lelkészét Vass Mózes személyében. A kinevezési iratot Májay Endre lelkész olvasta fel, ezután Vass Mózes tartotta meg beköszöntő egyházi beszédét 1Kir 8,28—29 alapján. Kőkösi Kálmán esperes iktatta be hivatalába a kőhalom-homoródi egyházközség első rendes lelkészét. Ezt követően dr. Kovács Lajos püspök avatta fel a templomot és a lelkészi lakást, Isten és ember szolgálatára buzdítva a gyülekezetet és annak lelkipásztorát. Az új lelkészt az egyházközség nevében Toró Zoltán, Toró Zoltánné és Fehér Éva üdvözölték; az egyházkör részéről Májay Endre, a testvérfelekezetek képviselőjében: Opriş Gheorghe ortodox és dr. Köber Berthold evangélikus lelkészek; a homoródújfalvi egyházközség nevében Albert József, a szülőfalu nevében Vass Dénes és Balázs Lídia. A beiktató ünnepély után a gyülekezet tagjai szeretetvendégségen vettek részt.

Az alsófelsőszentmihályi egyházközség okt. 21-én istentisztelet keretében ünnepelte meg temploma kijavíttatását. Püspök afia felavatási beszédét Mk 12,29—31 alapján tartotta meg, ezután Göncz Mihály lelkész számolt be a javítási munkálatokról. Püspök afiát az egyházkör nevében Benedek Sándor esperes, az egyházközség részéről Bajka Sándor gondnok, a testvérfelekezetek nevében Roşu Ştefan ortodox és Deák Lajos református lelkészek üdvözölték. Az istentisztelet keretében gyülekezet tagjai úrvacsorával éltek; előkészítő beszédet dr. Erdő János főjegyző mondott Jn 13,34—35 alapján. Az ünnepély szeretetvendégséggel ért véget.

Özv. dr. Borbély Istvánné Kovács Erzsébet, életének 86. évében, aug. 12-én Székelykeresztúron elhunyt; a nagyajtai unitárius temetőbe helyezték örök nyugalomra.

Az Unitárius Világszövetség (IARF) Tanácsa nov. 15—18. napjaiban ülésezett Utrechtben. Egyházunk képviselőjében dr. Kovács Lajos püspök vett részt a gyűlésen.

D. Nagy Gyula református püspök szept. 27-én töltötte be 70. életévét. Egyházunk nevében dr. Kovács Lajos püspök köszöntötte a református főpásztorát és kívánt neki jó egészséget és hosszú életet.

D. Teofil Herineanu ortodox érsek nov. 12-én ünnepelte 70. születésnapját. Az évforduló alkalmával tartott ünnepélyen egyházunk részéről dr. Kovács Lajos püspök fejezte ki jókívánságait, életére és szolgálatára Isten áldását kérve.

Dr. Eugene Pickett, az amerikai Unitárius Univerzalista Egyház új elnöke. Dr. Paul N. Carnes elhalálózásával megüresedett elnöki tisztségre az egyház Főtanácsa dr. Eugene Pickett lelkészt választotta meg, aki eddig az egyházi központban működött mint a lelkesítő és gyülekezeti ügyosztály vezetője.

Dr. Harrington Donaldné Szánthó Vilma, a New York-i Community Church hosszú éveken át lelkesze nyugalomba vonult. Júl. 10-én búcsúzott el híveitől.

A „*Vallások és a Béke Világkonferencia*“ szervezet harmadik konferenciáját aug. 28.—szept. 8. között Princetonban (USA) tartotta, melyen ötven országból mintegy 350 kiküldött jelent meg. A konferencia zárónyilatkozatában sürgeti a fegyverkezésre költött pénznek békés célokra való fordítását. Elítéli az atomfegyverek használatát, teljes erővel támogatja a leszerelést, az emberi jogokat, a környezetvédelmet és a békére nevelést. A gyűlés unitárius résztvevői közül kiemeljük Homer A. Jack főtitkárt, dr. Dana McGreeley alelnököt, dr. Carolyn Howlett IARF elnökét, Diether Gerhmann főtitkárt és Bartók Béla főgondnokot.

II. János Pál pápa a vatikáni Tudományos Akadémia előtt tartott beszédében rehabilitálta Galileo Galilei olasz fizikust, akit az inkvizíció kényszerített heliocentrikus elméletének megtagadására. A tudósnak a pápa megállapítása szerint a tudományt kevésbé ismerő szervek és az egyház miatt kellett szenvednie.

A „*Novum Testamentum Graece*“, az Újszövetség ismert alapszövege, Stuttgartban 26. kiadásban jelent meg. Az 1898-ban megjelent első kiadás szerkesztője Nestle professzor volt. Az új kiadás sajtó alá rendezésénél mintegy 5000 újszövetségi kéziratot használtak fel, és latin nyelvű jegyzetekben hivatkoznak a szövegváltozásokra és az újabb kutatásokra. A görög szövegű Újszövetséget használják a világ minden teológiai fakultásán.

HALOTTAINK

Gazdag Miklós ny. ig.-tanító, volt nagyajtai énekesvezér, 81 éves korában ápr. 22-én elhunyt; 24-én temették a nagyajtai unitárius temetőbe.

Székelly János mérnök, főtanácsi tag, 1970—1975 között főgondnok, 74 éves korában jún. 5-én elhunyt. Temetése 7-én volt a kolozsvár-napocai Házsongárdi temetőben.

Zoltán Sándor ny. lelkész, teológiai magántanár, 92 éves korában, jún. 22-én Budapesten elhunyt. 1888 márc. 14-én született Homoródalmáson. Teol. tanulmányait 1906—1909. években végezte az Unitárius Teológiai Akadémián. Az 1911—1912. években tanulmányokat folytatott a lipcei és jénai egyetemen. 1912-től 1964-ig, nyugalomba vonulásáig a homoródszentmártoni egyházközségben szolgált. Hamvait a budapesti Farkasréti temetőben helyezték el pihenőre.

Özv. dr. Varga Béláné, egykori püspökünk özvegye júl. 30-án elhunyt. Aug. 1-én temették el a kolozsvár-napocai Házsongárdi temetőben.

Özv. Katona Józsefné Végh Emma, lelkész özvegye, 85 éves korában aug. 18-án elhunyt. A lokodi unitárius temetőben helyezték örök nyugalomra aug. 21-én.

Id. Sebe Ferenc ny. lelkész 93 éves korában szept. 12-én meghalt. 1887. aug. 22-én született Firtosmartonoson. Tanulmányait az Unitárius Teológiai Akadémián végezte az 1909—1911. években. 1951-ig, nyugalomba vonulásáig 39 éven keresztül végzett lelkesítő szolgálatot a homoródszentpéteri, pipei, székelymuzsnai, magyarzsákodi és alsórákosi egyházközségben. Szept. 14-én temették el a kolozsvár-napocai Házsongárdi temetőben.

Özv. Pethő Kálmáné, lelkész özvegye, dec. 7-én elhunyt; 10-én helyezték örök nyugalomra Nyomáton.

Emlékük legyen áldott!

Előfizetőink figyelmébe

A Keresztény Magvető előfizetési díja belföldön és a szocialista országokban évi 70 lej, amelyet a lelkészi hivatalok útján vagy közvetlenül az egyházi központban (3400 Cluj-Napoca, Lenin út 9) lehet befizetni.

Magyarországi olvasók a Posta Központi Hírlapiroda Külföldi előfizetési osztályánál — Budapest, VII. Lövölde tér 7. szám fiókjánál fizethetnek elő. A többi szocialista országokból az ILEXIM — Departamentul Export—Import Presă, P.O. Box 136—137, Telex 11226, București str. 13 Decembrie nr. 3 címre kell fizetni.

Az előfizetési díj a nyugati országok részére 150 lej, mely összeg ugyancsak az ILEXIM — Departamentul Export—Import Presă, P. O. Box 136—167 — telex 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3. címre fizetendő.

Varga Béla: *Bölcseleti írások*. Válogatta, a bevezető tanulmányt írta és a jegyzet anyagot összeállította Balázs Sándor. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest 1979. 288 l. (Téka)

Komoly, zárkózott, a magányos, elvont meditációt kedvelő, magvas tanulmányokat író ember volt Varga Béla. Igazi tudós. Felkészültsége és lelkiismerete szerint is. A kolozsvári egyetemen szerzett magyar—latin, majd görög szakos tanári diplomát, utóbb bölcsészeti doktorátust, Berlinben, Lipcsében és Genfben folytatott filozófiai előtanulmányok után pedig már 29 éves korában magántanári képesítést logikából. És amikor az 1920-as évek elején számára is elérhető lett volna az egyetemi tanszék, lemondott róla, mert lelkiismeretére hallgatott, s nem akarta elhagyni Erdélyt. Vállalta a kisebbségi létet, s az akkor állandó bizonytalansággal járó gimnáziumi tanári állást. Mikor pedig már tudása, tekintélye messze túlnőtt a kollégium falain, ő úgy látta, hogy itt Erdélyben egyetlen lehetősége maradt, az egyházzal belüli továbblépés a teológia felé. Osztozik ő is Borbély István, Tavasz Sándor, Bitay Árpád és György Lajos sorsában. Felnőtt fővel elvégzi az unitárius teológiát, ahol 1923-tól vele töltik be a vallásbölcseleti és neveléstani katedrát. A tudós férfiú ezután se él csak a filozófiának, a tanításnak, mert egyháza életében kap egyre fontosabb megbízásokat, 1928-tól püspökhelyettes főjegyző, majd tíz év múlva püspök. Maga nem kívánta e tisztségeket, de — mint püspökké választása alkalmával mondotta — nem térhetett ki előlük. Az egyházi iskolák és az éppen napirenden lévő kongrua ügye gyakran szólították Bukarestbe, s neki teljes tekintélyével, odaadásával intézkednie kellett, hiszen egyháza fennmaradását szolgálta, ahogy püspöki beiktató beszédjének alapigéjében annak idején előrevetítette: „Bizony, bizony mondom néked, amikor ifjabb valál, felővezéd magadat és oda mégy vala, ahová akarád; mikor pedig megöregszel..., más övez fel téged s oda visz, ahová nem akarod“ (Jn 21, 18). Mikor pedig úgy érezte, hogy szolgálata lejárt, búcsút vett főpásztori székétől, s elfoglalta a kolozsvári egyetemen felajánlott neveléstudományi tanszéket. De csak rövid ideig élhetett a tudomány művelésének, továbbadásának, mert alig két év múlva, 1942-ben elragadja a halál.

Varga akkor iratkozott be a kolozsvári egyetemre, amikor ott a legjobb kezekben összpontosult a bölcsészképzés. Az egyetem két markáns professzora, a pedagógus Schneller István és az „egyetlen magyar filozófiai rendszer“ megalkotójaként emlegetett Böhm Károly a századfordulón és az ezt követő évtizedben egész iskolát teremtettek. Olyan ismert nevű gondolkodók tartoztak tanítványaik közé, mint Bartók György, Ravasz László, Tankó Béla, Makkai Sándor, Kristóf György és maga Varga Béla. Különösen Böhm értékelmélete ragadta meg ezek figyelmét, ennek továbbvitelére, alkalmazására tettek kísérletet.

Balázs rámutat, hogy Böhm és Schneller mellett Pauler Ákos logizmusa volt még hatással Varga gondolkozására. Bár egyházi ember, nála a teologikum nem befolyásolta döntően a filozofikumot, sőt „a filozófus nem egyszer elnyomta benne a teológust vagy éppenséggel a püspököt“. Balázs Sándor Varga gondolkodásának kilenc területét veszi vizsgálat alá, s kimutatja, melyikben mi újat hozott, melyek fő tévedései, vitatható tétélei. A *lételmélet* terén a szubsztancia-teóriát és az individualitás-tanát tárgyalta részletesen. Továbbá művelte a *metafizikát* mint a végső princípiumokat kutató diszciplínát, a *logikát*, valamint a Böhm-től átvett „kellő világ“ tanát, az *axiológiát*. Részletesen elemzi Balázs Varga Béla gondol-